

URSULINEN MECHELEN – BASISONDERWIJS

Connectiebeleid met ouders en leerlingen als basis voor effectief klasmanagement gedragen door het hele schoolteam.

SCHOOLCONTEXT

- Basisonderwijs
- Beleidsteam: directeur, zorgcoördinator, coördinator kleuteronderwijs, coördinator lager onderwijs
- Aantal leerkrachten: 45
- Aantal leerlingen: 450
- OKI-index: 1.7

INHOUD

Samenvatting	1
Wat is de aanleiding?	2
Waar wil de school op inzetten?	3
Een schoolbreed gedragen connectiebeleid	3
Verbinding met ouders	4
Een team dat... ..	5
Wat doet de school concreet?	7
Gemeenschappelijke leerlijn sociale vaardigheden voor de hele basisschool	7
Kwaliteitsvolle buitenschoolse opvang	12
Tips van de school.....	14

SAMENVATTING

Ursulinen Mechelen kiest voluit voor een connectiebeleid. Ze verwelkomen kinderen op school van zeven uur 's morgens tot zeven uur 's avonds en investeren daarbij in zinvolle activiteiten: huiswerkbegeleiding, leesactiviteiten met een hond (leeshond), knutselnamiddagen en creatieve ateliers. Op deze manier zet de school in op een hechte leerling-school relatie. Deze activiteiten zijn in het schoolbeleid verankerd als 'brede schoolwerking' met focus op connectie met leerlingen én ouders. Met hun uitgangspunt '*Ambitieux voor elk talent*' wil Ursulinen rijke leerkansen bieden aan alle leerlingen en hebben daarom ook extra aandacht voor de diversiteit op school. Daarnaast biedt het schoolteam leerlingen houvast via duidelijke schoolafspraken en routines en een duidelijke leerlijn rond sociale vaardigheden. Van kleuter- tot lager onderwijs leren kinderen hoe zich te gedragen om op een goede manier samen te kunnen leren. Deze leerlijn sociale vaardigheden bouwt het team op vanuit literatuur rond de *Gouden Weken* enerzijds, en anderzijds rond inzichten uit het boek *Regie in de klas* van Tom Bennett en ook het professionaliseringstraject (*Exemplary Leadership Programme*) van Tom

Bennett. Via de Gouden Weken hebben ze in deze leerlijn aandacht voor groepsdynamiek en het expliciet aanleren van gewenst gedrag in de vorm van routines. Tot slot bindt de school via dit connectiebeleid niet alleen leerlingen, maar ook ouders aan de school. De school maakt tijd voor een individueel oudergesprek nog vóór een nieuwe leerling voor de eerste keer op school komt en betreft ouders bij verschillende activiteiten zoals de verjaardag van hun kind, het maandelijks publieke forum, de lichtjeswandeling, de schoolfuif en de toonmomenten van de creatieve ateliers.

Wat is de aanleiding?

Er waren verschillende zaken aanleiding om in te zetten op meer verbinding met de school.

Veel conflicten in buitenschoolse opvang: Op school is er buitenschoolse opvang voorzien. Vroeger zorgde de buitenschoolse opvang vaak voor spanningen op school. De school moest bijvoorbeeld vaak curatief optreden bij conflicten tijdens de schooluren, die hun oorsprong hadden in de naschoolse opvang. Toen in schooljaar 2016-2017 ook de ouders vroegen om kwaliteitsvollere naschoolse opvang, kwam er verandering. De school wilde dat de leerlingen ook in de buitenschoolse opvang zinvolle activiteiten konden doen en dat de leerlingen zich daar ook aan de schoolregels hielden.

“Er was een disconnectie tussen school en buitenschoolse opvang. Het leek alsof dat twee aparte werelden waren, waar in de opvang dingen gebeurden die op school nooit zouden gebeuren.”
(directeur)

Kinderen met weinig hobby's buiten school: Naast de conflicten in de naschoolse opvang, merkten leerkrachten dat een aantal kinderen na school op straat rondhingen en weinig ondersteuning kregen van thuis. Sommige van deze kinderen geraakten gedemotiveerd voor school, wat zich uitte in hun gedrag op school: conflicten, onbeleefd of agressief gedrag, vechtpartijen.

Nood aan doelgerichte invulling van het vak sociale vaardigheden: Ondanks het feit dat het lesuur sociale vaardigheden al een aantal jaren was ingeroosterd en er reeds verschillende methodes (Gat in de haag¹, KIVA², ...) waren uitgetest, bleef de school zoeken naar een methode die meer paste bij waar de school nood aan had. Uit het wekelijks zorgoverleg tussen leerkrachten en de zorgcoördinator bleek dat er nood was aan groepsdynamische activiteiten en aan het aanleren en inoefenen van klas- en schoolafspraken. Het beleidsteam ging op zoek en de zorgcoördinator kwam terecht bij de Gouden Weken³, een programma dat van in het begin van het schooljaar inzet op groepsdynamiek en duidelijke afspraken maken.

Nood aan expliciet aanleren van gedrag: Leerkrachten merkten steeds vaker dat sommige leerlingen niet wisten hoe zich beleefd te gedragen als ze bijvoorbeeld op schooluitstap gaan. Gedrag dat voor sommige kinderen evident was, was dat voor andere kinderen niet. De school voelde dat er meer aandacht nodig was voor het expliciet aanleren van gedrag. In de grote vakantie voor het begin van schooljaar 2022-2023 raakte de directie geïnspireerd door het boek *Regie in de klas* van Tom Bennett.

¹ ‘Gat in de haag’ is een methodiek voor het trainen van persoonlijke en sociale vaardigheden van kleuters. Het werd ontwikkeld door [team preventie van De Sleutel](#).

² [KIVA](#) is een preventief programma voor de aanpak van pesten. Het is gericht op een groepsgerichte aanpak van pesten met nadruk op de rol van alle leerlingen.

³ De eerste weken van het schooljaar zijn de ‘gouden weken’. Tijdens deze weken, wordt extra ingezet op positieve groepsvorming en afspraken voor de klas. Op dat moment volop inzetten op verbinding, legt een stevige basis om samen te werken en te leren.

Daarop raadde hij het beleidsteam aan het boek ook te lezen. In een focusgroep kwam hij in contact met een onderzoeker van Excel (verbonden aan de Thomas More hogeschool) die hen mee betrok bij het Exemplary Leadership Programme (ELP). De directeur en zorgcoördinator doen hieraan mee in het schooljaar 2023-2024.

De start van een nieuwe directeur: *‘Hoe meer leerlingen zich verbonden voelen met de school, hoe beter ze zich gedragen’*. Met dit idee startte de nieuwe directeur in schooljaar 2016-2017. Een gemotiveerd beleidsteam begon stap voor stap het schoolbeleid te vernieuwen om leerlingen meer en meer met de school te verbinden. Kwaliteitsvolle buitenschoolse opvang organiseren is daar een voorbeeld van.

Waar wil de school op inzetten?

Een schoolbreed gedragen connectiebeleid

De school kiest voluit voor een schoolbreed gedragen connectiebeleid waarbij ze leerlingen en ouders zoveel mogelijk aan de school willen binden. Vanuit deze visie organiseert de school een brede schoolwerking met opvang vanaf 7u tot 19u. Als antwoord op de vele conflicten in de buitenschoolse opvang en het feit dat veel kinderen geen hobby's hebben buiten school, wil de school alle kinderen gelijke kansen geven en investeren in **kwaliteitsvolle buitenschoolse opvang**. Creatieve ateliers, huiswerkbegeleiding, knutselnamiddagen en middagactiviteiten, maken daar ondertussen integraal deel van uit. In de toekomst zouden ze ook sportactiviteiten opnemen als deel van de kwaliteitsvolle buitenschoolse opvang. Daarnaast zet de school sterk in op duidelijke regels die van 7u tot 19u voor alle leerlingen gelden. De toezichters van de buitenschoolse opvang werden opgeleid door een leerkracht om zinvolle activiteiten te organiseren en getraind om de schoolafspraken ook te doen naleven in de buitenschoolse opvang.

Na enkele moeilijke tuchtdossiers besliste het beleidsteam om ook in de omgang met ongewenst gedrag voluit voor connectie te gaan. Ook bij ernstig ongewenst gedrag kiest het beleid er nu voor om deze leerlingen extra aan de school te binden. Dat doen ze door de ouders aan te sporen hun kind naar de huiswerkbegeleiding en de creatieve ateliers te sturen. Zo heeft de leerling een zinvolle naschoolse bezigheid, waar hij ondersteuning voelt en positief benaderd wordt. De school wil de leerling net meer kansen geven om op een positieve manier in interactie te gaan met leerkrachten en medeleerlingen, opdat hun gedrag ook tijdens de schooluren zou verbeteren.

De school maakte van het aanleren van gedrag prioriteit en plaatste de **leerlijn sociale vaardigheden** bovenaan in de schoolvisie. De Gouden Weken werden meteen in de hele school geïmplementeerd en vanaf schooljaar 2023-2024 ook de inzichten van het boek *Regie in de klas* en het *Exemplary Leadership Programme* van Tom Bennett. Zo werken ze nu hun leerlijn sociale vaardigheden van kleuter tot lager onderwijs verder uit, op basis van de *Gouden Weken* en het boek *Regie in de klas*.

“Voor mij start alles, álles in september met de gouden weken. Dan maak je als leerkracht je kader. De kinderen maken zelf de klasafspraken op basis van de heel eenvoudige vraag: Wat heb jij nodig om je gelukkig te kunnen voelen in de klasgroep? En de antwoorden daarop worden jouw klasafspraken. [...] En ik ben er zeker van dat als je dat als leerkracht onbelangrijk vindt, dan ga je een heel jaar eigenlijk met dezelfde problematiek blijven worstelen.” (leerkracht)

Naast de leerlijn sociale vaardigheden staat ook het investeren in een leescultuur hoog bovenaan in de schoolvisie. Omdat de leerlingen die niet graag lezen vaak de leesmomenen verstoorden, koos de school wederom voor verbinding en het motiveren van deze leerlingen. Voor deze leerlingen organiseert de school middagactiviteiten met leeshond Raeka⁴ (fig. 1). Elke donderdagmiddag komt een groepje leerlingen oefenen op lezen en na elke lees oefening, geleid door de juf muzische vorming, volgt er een interactie met de leeshond. Kinderen mogen hem dan aaien, knuffelen of hem een trucje laten doen. Hierdoor stijgt niet alleen de leesmotivatie. De leerkrachten merken eveneens dat de hond verbindend werkt voor de kinderen en hen helpt emoties als faalangst of stress te reguleren.

Fig. 1. Leeshond

“Er zat een kind in de klas met psychische problemen, waarover ik me veel zorgen maakte. Die is dan betrokken bij de leeshond, hij mocht aan de kinderen zeggen wat de afspraken zijn en dan nadien met de eigenaar meegaan voor nog een korte wandeling. En ik moet zeggen, amai, wauw. Dat ventje is onherkenbaar veranderd.” (leerkracht)

Verbinding met ouders

De directie benadrukt het belang van op één lijn staan met de ouders. Ook leerkrachten vinden het belangrijk dat ze vanuit een goede relatie kunnen samenwerken met ouders. Dat gaat zeker niet vanzelf. Zowel leerkrachten als directie doen veel moeite om ouders te betrekken: individuele oudercontacten, klassikale oudercontacten, Whatsappgroep met ouders, toonmomenten van ateliers, contact aan de schoolpoort, als ouder de verjaardag van hun kleuter komen meevieren in de klas, evenementen van de school waar alle leerlingen en hun familie welkom zijn (schoolfuif, lichtjeswandeling), enzovoort. Bovendien werkt de school samen met Taalhulp van Stad Mechelen, met interculturele bemiddelaars van het CLB en met een imam van Mechelen om talige of culturele barrières te overwinnen en met alle ouders een goede relatie op te bouwen.

“Ouderbetrokkenheid is een prioriteit. Maar het initiatief moet bij de professional liggen, bij ons. Ik verwacht wel dat ouders betrokkenheid tonen maar als het niet gebeurt, dan is het aan ons om te zorgen dat het wel gebeurt. Drempelverlaging moet er zijn. Ouderbetrokkenheid is geen randvoorwaarde, inzetten op ouderbetrokkenheid is dat wel.” (directeur)

Bij het verankeren van deze focus op verbinding met ouders heeft het leersteuncentrum een belangrijke rol gespeeld. Samen met het leersteuncentrum implementeerde Ursulinen **intakegesprekken** voor ouders van nieuwe leerlingen.

“Sinds de intakegesprekken zijn ingevoerd drie jaar geleden, merken wij nu in de onthaalklassen een 100% bereik van ouders. Het beleid dat we daarrond hebben, werpt zijn vruchten af.” (directeur)

⁴ [Een artikel](#) over Raeka, de leeshond in Ursulinen Mechelen. De hond en begeleider heeft de school gevonden via [vzw AAP](#).

In dit uitgebreide gesprek van ongeveer één uur legt het beleidsteam de visie van de school uit. De school stelt in dit gesprek duidelijke verwachtingen: als je beslist om hier naar school te komen, dan kies je ook voor samenwerking. Dit betekent dat je je als ouders engageert om naar oudercontacten te komen, te oefenen met je kind, samen te lezen, enzovoort. De school engageert zich om te helpen waar nodig (huiswerkbegeleiding, buitenschoolse opvang, warme maaltijden, ...). Dit komt de positieve band met ouders ten goede omdat naast ondersteuningsnoden ook sterktes van het kind besproken worden.

“Zo helpen we ouders en zorgen we samen voor de kinderen, wat maakt dat er een bredere basis is om ook moeilijk nieuws aan ouders te brengen en te bespreken. En wij gaan altijd alles samen met de ouders bekijken. (...) zo leg je voor een stuk de verantwoordelijkheid terug bij de ouders. Het is niet alleen een schoolverhaal, het is een en-en-verhaal.” (directeur)

Een mooi voorbeeld hiervan is dat de ouders van startende kleuters het boekje met de woordjes van Milan⁵ cadeau krijgen (fig. 2). Zo toont de school meteen dat ze engagement verwachten van ouders, dat zij deze woordjes met hun kind oefenen. En tegelijkertijd toont de school dat zij het nodige aanreiken om ondersteuning te bieden.

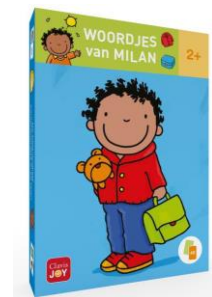

Fig. 2. Woordjes

“Tijdens het intakegesprek zeggen we: ‘Kijk, via de app kan je de woordjes al oefenen.’ En heel veel ouders zeggen: ‘Oh, dan kunnen we samen oefenen.’ Dat is fantastisch hè. Ik merk gewoon een veel groter bereik en betrokkenheid. Dat ze soms meer lezen en dat ze woordjes oefenen, de link naar de eigen taal leggen door de vertalingen. Dus ja, het verhoogt onze ouderbetrokkenheid waardoor leerlingen voelen: er is contact tussen ouders en leerkracht. En dat zorgt er dan weer voor dat vaak het gedrag beter is.” (zorgcoördinator)

Een team dat...

...Leiderschap deelt en op één lijn staat

De directeur benadrukt de nood aan een sterk team van professionals. Hij stelde bewust een coördinator kleuteronderwijs, een coördinator lager onderwijs en een zorgcoördinator aan. Op die manier ontstond een vierkoppig beleidsteam. Zowel de leerkrachten kleuter- als lager onderwijs zijn door het wekelijks overleg van het beleidsteam sterk bij de schoolse werking betrokken.

“Wat voor mij in dat team belangrijk is, dat zijn vier mensen die keihard werken, die het hart voor de school hebben, die zaken kunnen benoemen tegen en over elkaar, en dat resulteert altijd in een meerwaarde voor de school. Met vier mensen die samenwerken en bij uitbreiding het hele team, ouders en leerlingen, kan je heel veel bereiken.” (coördinator lager onderwijs)

Ook de leerkrachten hebben het meteen over sterk teamwerk. Om samen te evalueren, om op één lijn te staan, en om elkaars hulp te vragen.

⁵ De [woordjes van Milan](#) is een boekje met 40 kaartjes waar telkens een eenvoudig woord op staat met een illustratie van basiswoordjes voor de eerste kleuterklas ('jas', 'aan', 'uit',...). Via een QR-code op deze kaartjes kan je via een app het woord in de eigen taal beluisteren en vervolgens in het Nederlands.

“Ik denk dat het belangrijk is om als team samen te zitten en eens op te lijsten: Waar hebben wij het nu moeilijk mee? Wat loopt er goed? Wat loopt er niet goed? En waar moeten we dringend aan beginnen?” (leerkracht)

“We kunnen hier altijd bij andere collega’s terecht, zeker bij parallelcollega’s. Ik denk dat iedereen daar een heel goede ervaring bij heeft. En dat gevoel heb ik toch, dat iedereen zich altijd veilig voelt in het team en alles durft te vragen.” (leerkracht)

Wat ook bij het teamwerk hoort, is dat leerkrachten die extra taken op zich nemen zoals het organiseren van de ateliers en het organiseren van de middagactiviteit met de leeshond, daar ook lesuren voor krijgen.

...Samen het beleid evalueert en op basis daarvan actie onderneemt

Om zicht te krijgen op de effecten van het schoolbeleid op het gedrag van leerlingen, telt het beleidsteam elk jaar de incidenten. Hiermee bedoelen ze incidenten waar een tussenkomst vanuit het beleidsteam nodig is, gevolgen aan worden gekoppeld en waarvoor ouders worden opgebeld. Zo weten ze bijvoorbeeld dat het aantal incidenten in de opvang daalde met 25%, vermoedelijk omdat kinderen niet meer ‘vrij’ speelden. Ook het aantal tuchtdossiers daalde drastisch. Men stelde tot doel het aantal tuchtdossiers met 50% te doen dalen. Dat lukt niet elk jaar, maar is wel een goede maatstaf om te bekijken of het beter loopt. Waar de coördinator lager onderwijs vroeger minstens de helft van zijn uren besteedde aan het behandelen van tuchtdossiers, is dat nu nog maar een paar uur per week. Zo ervaren ze ook meteen het effect van het dalende aantal incidenten.

Om het effect van de ateliers op de leerlingen te evalueren, kijkt het beleidsteam naar elke leerling apart. Een aantal leerlingen dat vaak in time-out is voor moeilijk gedrag, wordt aangeraden de ateliers te volgen. Als die leerling dat doet, evalueert het beleidsteam of het aantal incidenten bij deze leerling stijgt, gelijk blijft of daalt. Vaak merken ze dat het aantal incidenten bij deze leerlingen daalt. De leerlingen zijn trotser op de school, gaan daardoor bijvoorbeeld zorgzamer om met materiaal, en houden zich meer aan de klas- en schoolregels.

Het beleidsteam tracht breed te evalueren, door bij veranderingen of zaken die minder goed lopen de ouderraad en/of de schoolraad te betrekken. Daarnaast evalueren de leerlingen ook veel zelf in de leerlingenraad.

“Het idee van de leeshond als middagactiviteit komt bijvoorbeeld vanuit de leerlingenraad, omdat we de leerlingen vroegen wat zou kunnen motiveren om meer te lezen.” (directeur)

Ook op het wekelijks overleg met de leerkrachten is er ruimte om te evalueren. Iedereen evalueert samen hoe het gaat in de klas om zo terug te koppelen naar het beleid.

In juli komt tot slot een team van leerkrachten samen die zich vrijwillig inzetten voor de interne kwaliteitszorg op school. Dit team bestaat uit leerkrachten kleuter- en lager onderwijs en zij bekijken samen de resultaten van de interdiocesane proeven en de eigen bevestigingen. Op basis daarvan stellen ze een actieplan op met prioriteiten voor het schooljaar nadien.

...Professionalisering voorop stelt

Daarnaast stimuleert het beleidsteam sterk het professionaliseren van het team. Ze volgen zelf opleidingen en moedigen ook leerkrachten aan om bij te leren. Ze houden daarbij rekening met de prioriteiten in het actieplan van het team interne kwaliteitszorg (zie hoger).

“Als wij voelen dat we de mosterd zelf niet in huis hebben, dan gaan we hem halen. En kosten noch moeite worden dan gespaard, want dan zorgen we dat we het beste hebben.” (directeur)

Een voorbeeld van een professionaliseringstraject is het reeds genoemde ELP professionaliseringstraject voor het beleidsteam. Andere voorbeelden van professionalisering in functie van klasmanagement zijn de stop-vier-zeven training⁶ over omgaan met ongewenst gedrag en de opleiding rond ringaanpak⁷ die een leerkracht volgt, naar aanleiding van een probleem in de klas. Na de professionalisering is er steeds aandacht voor uitwisseling van de inzichten in het team.

“Elke personeelsvergadering is er minstens een half uur tot drie kwartier navorming in functie van ons prioriteitenplan. Navorming staat hier heel hoog op de agenda: voortdurende professionalisering.” (directeur)

Tot slot is er in de wekelijkse nieuwsbrief voor het lerarenteam een rubriek met tips voor boeken en materiaal.

Wat doet de school concreet?

Gemeenschappelijke leerlijn sociale vaardigheden voor de hele basisschool

Schoolbreed, dus zowel voor kleuter als lager onderwijs, wordt bepaald welke thema's en subthema's wanneer aan bod komen in de klas (Tabel 1). De leerkrachten werken zowel in de kleuter- als in de lagere school met verhalen van de Geluksvogels⁸. Via toneeltjes en verhalen maken leerkrachten het gedrag zo concreet mogelijk.

“Bij ons in de 2^e graad is nu het thema vriendschap en het verhaal is: ‘vrienden moedigen elkaar aan’. En als er dan iets gebeurt kan je daar perfect naar verwijzen.” (leerkracht)

	Kleuterschool	Lagere school
September - oktober Gouden Weken	• Regels en afspraken • Respect voor materiaal	• Kennismaken en groepsvorming • Regels en afspraken
November – december Geluk voor kinderen	• Samen spelen, samen delen • Sorry zeggen	Geluksvogels: • G1 Geluk

⁶ [Stopvierzeven](#) is een vroeg interventie programma voor kinderen tussen de 4 en de 7 jaar met gedragsproblemen. Het programma omvat trainingen voor het kind, voor ouders en voor leerkrachten.

⁷ Ringaanpak (Redeker, 2016) is een groepsdynamische benadering voor een veilige klas die bestaat uit acht concrete stappen vanuit de systeemtheorie.

⁸ Het boek [de geluksvogels](#) (Leo Bormans) bundelt verhalen over geluk en vriendschap. Bij elk verhaal staan een aantal vragen om kinderen te helpen nadenken over wat de ingrediënten zijn voor een warme vriendschap.

		• G2 Vriendschap • G3 Feest
Januari – februari Kies kleur tegen pesten	Elkaar helpen en hulp durven vragen	• Kies kleur tegen Pesten • Mediawijsheid
Maart – april Warme communicatie	Complimenten geven	• Complimenten geven • 'Ik'-boodschap geven
Mei-juni Grenzen stellen	• Je mag zijn wie je bent • Keuzes durven maken	• Je mag zijn wie je bent • Nee durven zeggen

Tabel 1. *Leerlijn (thema's) sociale vaardigheden in de hele basisschool.*

Op het wekelijks overleg per graad bekijken de leerkrachten en zorgcoördinator of er nog andere noden zijn in de klas. Deze thema's of materialen worden dan toegevoegd. De leerkrachten zijn vrij om deze materialen of andere materialen die beter bij hun klasgroep passen te gebruiken, ook leerlingen krijgen hier soms inspraak.

“Er zijn wel wat tips en uitgangspunten in de leerlijn. De leerlijn is geen handleiding maar bevat thema's die wij samen hebben bepaald en die heel vaak terugkwamen hier op school. Zoals de groepsvorming in het begin van het schooljaar, je goed voelen met vrienden in de klas, pesten, kunnen zijn wie je bent, complimenten geven aan elkaar, enzovoort.” (zorgcoördinator)

Sociale vaardigheden in de kleuterschool: Toneel voor alle kleuters

De kleuterschool organiseert maandelijks een toneel voor alle kleuters waarin leerkrachten regels en afspraken verduidelijken aan de hand van voorbeeldincidenten. Leerkrachten spelen bijvoorbeeld een ruzie na op de speelplaats of in de klas. De kinderen zoeken mee een goede oplossing en zingen op het einde samen het lied rond sociale vaardigheden, waarin elke keer een nieuwe regel centraal staat.

“Wij [in de kleuterklas] doen toneeltjes rond sociale vaardigheden. Om echt via toneeltjes en verhaaltjes aan de kinderen te laten zien: ‘Wat is het goede gedrag?’ ‘Hoe kunnen we dat eigenlijk in de praktijk doen?’. Dus wij doen een incident voor en dan roepen zij: ‘Nee, zo mag je dat niet doen!’ En dan moeten zij zeggen wat er wel verwacht wordt dat je doet.” (leerkracht)

Kleuterlied voor sociale vaardigheden

“Hé, kom erbij!” (melodie “When the saints go marching in.”)

Hé, kom erbij, hé kom erbij, hé kom erbij, hé kom erbij. (2x)

Jij bent mijn vriend, jij bent mijn vriend, jij bent mijn vriend. (2x)

Het materiaal, het materiaal, het materiaal dat mag niet stuk. (2x)

(september respect voor materiaal: september)

En ik ben lief, en ik ben lief, en ik ben lief voor iedereen. (2x)

(ik zeg ‘stop’, regels en afspraken, oktober)

Ik deel met jou, ik deel met jou, ik deel met jou en jij met mij! (2x)

(samen spelen, samen delen, november)

Ik maak het goed, ik maak het goed, ik maak het goed en dat is goed. (2x)
('Sorry' zeggen, ik was fout, ik maak het goed, januari)

"Er wordt [in de kleuterklas] veel aandacht gegeven aan de klasafspraken: wat kan wel? wat kan niet? waarom is het zo? Dat geeft de leerlingen een veilig gevoel waardoor we in beide richtingen weten wat er verwacht wordt. Dat is echt goud waard." (leerkracht)

Elke maand oefenen de kleuters verder op het thema dat in het toneel aan bod kwam. Soms doen ze dat met voorbeeldincidenten zoals in het toneel. Zowel de schoolregels, als de klasafspraken, als de nieuwe woordenschat bij dit thema (bv. "stop", "sorry"), communiceren de leerkrachten via het weekbriefje aan de ouders.

"Na het toneel gaan we daar in de [kleuter]klas nog eens op in. Daarna krijgen ze een briefje mee naar huis over het toneel waar ook een tekening op staat. Wij vragen dan aan de kinderen: 'Kan je aan papa of mama nog eens vertellen wat je gezien hebt?' En dan kunnen ze die prent inkleuren thuis. Zo worden de kinderen en de ouders thuis betrokken bij wat we doen in de klas rond sociale vaardigheden." (leerkracht)

Sociale vaardigheden in de lagere school: Lessen in de klas, kindcontacten, positieve groepsdynamiek en expliciet aanleren van gedrag

De lagere school werkt elke twee maanden rond een bepaald thema in een wekelijks uur sociale vaardigheden. Aan elk thema koppelt de leerkracht iets visueel (een werkblaadje, knutselopdracht, foto, filmpje, ...) en elk thema is zichtbaar in het leven op school. Leerlingen oefenen gewenst gedrag in de klas, bijvoorbeeld via toneeltjes.

"Wij leren daar bijvoorbeeld over ruzies oplossen. Dat je niet meteen naar de juf moet gaan, maar dat je moet proberen het zelf op te lossen. Bijvoorbeeld: uit elkaar gaan in plaats van ruzie te maken. Wij bereiden dan zelf een toneeltje voor over hoe je ruzies moet oplossen en bespreken dat in de klas." (leerling)

"Want een kind heeft duidelijkheid nodig. Je kan maar duidelijk zijn door iets heel concreet te maken. Dat is van in de kleuterschool en dat is in mijn zesde leerjaar nog evenzeer zo." (leerkracht)

Naast de lessen sociale vaardigheden, voorziet elke leerkracht wekelijks 50 minuten tijd om individuele gesprekken (het kindcontact) of een groepsgesprek te houden met kinderen rond thema's die leven in de klas of op school.

"Voor mij wijkt alles voor een kindcontact. Als ik merk dat een kindcontact nodig is of een groepsgesprek, dan laat ik daar een les Nederlands voor vallen en zie ik dat als "spreken". Want dat is de basis." (leerkracht)

"Soms komen daar wel echt dingen boven dat je niet altijd direct gezien had. En als er iets moeilijk loopt, dan gaan we samen op zoek naar oplossingen. Dan vind ik wel dat dat een positieve evolutie heeft nadien. Omdat je echt samen met die kinderen nagedacht hebt over: 'Hoe kunnen

we dat nu oplossen?’ Of als er ruzie is geweest heb je tijd om dat met een klein groepje samen op te lossen. En ja, ik vind dan wel dat dat een positief effect heeft. Je leert de kinderen ook veel beter kennen. Zo even één op één. Dat hoeft niet lang te duren, maar gewoon een paar korte vraagjes.” (leerkracht)

Voor elk rapport is er met elke leerling een één-op-één gesprek met de leerkracht. Ter voorbereiding vullen leerlingen een zelfevaluatie in met behulp van smileys die ze groen, oranje of rood kleuren. Voorbeelden van zinnestukjes op dat rapport: *‘Ik kom graag naar school’, ‘Ik houd mij aan de afspraken op school’*. Deze informatie gebruikt de leerkracht ook voor de rapporten en de hierop aansluitende oudercontacten.

“Een kind dat groen kleurt op een moment waarop ik heel goed weet dat het net nog een zwaar incident heeft gehad, dan roep ik die bij mij en zeg ik ‘ik wil wel dat je eerlijk bent’.” (leerkracht)

Aandacht voor positieve groepsdynamiek

De leerkrachten moedigen goed gedrag bewust aan door positieve boodschappen in de agenda te schrijven of door een stempel (‘de gouden pijl’) in de agenda te zetten als ze andere kinderen helpen. Daarnaast volgt elke leerkracht in de klas een eigen systeem om leerlingen aan te moedigen en complimenten te geven aan elkaar om de groepssfeer te bevorderen. Kinderen leren ook aan wat een goed compliment inhoudt.

“Ik doe dat op heel regelmatige basis, zeker maandelijks. Dan krijgen de kinderen van mij een papiertje en de opdracht is simpel: schrijf een compliment naar één of meer klasgenoten. Ze komen tegen mij zeggen voor wie ze iets hebben geschreven, want ik wil dat die maar pas worden uitgedeeld op het moment dat ik zeker ben dat iedereen een compliment krijgt. Dat is enorm sterk voor een groepssfeer. (...) Benadruk het positieve. Dat is véél krachtiger dan wat slecht loopt te moeten recht trekken. Dat is eigenlijk het belangrijkste, denk ik. En dat zie ik gebeuren: dat ze daardoor positief zijn naar elkaar toe. En dat is de basis van goed klasmanagement. (leerkracht)

“Complimentjes moeten persoonlijk zijn. Ze moeten uit je hart komen. Bijvoorbeeld over respect of zorgzaam zijn, niet over een mooie trui. De juf zorgt ervoor dat iedereen een compliment krijgt en dat alle complimentjes “goede” complimenten zijn.” (leerling)

Zowel leerlingen als leerkrachten vinden een positieve leerkracht-leerling relatie waardevol. In de klas sociale vaardigheden aanleren en gevoelens bespreken, komt het leren ten goede.

“Als je altijd met je klas daaraan werkt, dan wordt je band altijd beter. Wij hebben een vrolijke klas.” (leerling)

“Je mag lesgeven zoveel je wil, als er iets in de groep mis zit, blijft dat toch niet hangen. Je kan maar tot leren komen als je welbevinden goed is.” (leerkracht)

Gedrag inoefenen

Elk trimester is er één oefenmoment waarop alle leerlingen van de lagere school samenkomen om de schoolregels en afspraken nog eens te overlopen en in te oefenen.

“Schoolregels en klasafspraken worden regelmatig herhaald en ingeoefend in de klas. Daarnaast zorgt de school ervoor dat deze regels gelden van 7u ‘s morgens tot 19u ‘s avonds, waardoor leerlingen die zo lang op school zijn, een vaste structuur hebben.” (zorgcoördinator)

“Ik vind het goed, want als we daar niet rond zouden werken dan zou iedereen elkaar slaan en zo. En als je dan zegt dat dat niet mag, dan is dat misschien maar voor één dag. Dus ik vind het goed dat we de schoolregels leren.” (leerling)

Fig. 3. Pictogrammen gewenst gedrag in de klas.

Als dit toch niet lukt in een bepaalde klas, oefenen ze de algemene gedragsregels opnieuw in. Dit verloopt volgens een vast stramien: de leerkracht maakt het gedrag dat moeilijk loopt concreet aan de hand van pictogrammen (fig. 3). Daarna oefent elke leerkracht die aan de klasgroep lesgeeft het gewenste gedrag verder in, dus ook de leerkracht lichamelijke opvoeding en muzische vorming. Zo weten de leerlingen dat de afspraken gelden bij elke leerkracht, in elk lokaal en zelfs tijdens de opvang. Op dat moment gaat er ook een brief naar de ouders:

“Doorheen het schooljaar hebben wij geoefend op algemene gedragsregels in de klas en op de speelplaats. We blijven toch merken dat dit moeilijker gaat in het derde leerjaar. Enkele afspraken gaan we oefenen tot aan de krokusvakantie. Daarna gaan we ophijsten hoe goed de leerlingen zich eraan houden. Het gaat om volgende afspraken:

- Vinger opsteken
- Beleefd antwoorden (alsjeblieft, dankjewel)
- Materiaal bij hebben
- Recht op de stoel zitten

We willen graag jullie hulp inroepen om hier mee op te oefenen.”

Na een oefenperiode komen leden van het beleidsteam of leerkrachten tijdens hun vrij uur observeren of dit specifieke gedrag verbeterd is. Dit doen ze aan de hand van concreet, zichtbaar gedrag: Hoe vaak heeft een leerling zijn materiaal niet in orde? Hoe vaak spreekt een leerling de leerkracht tegen? Hoe vaak laten leerlingen elkaar niet uitspreken? Hoe vaak praten leerlingen door de klas zonder hun vinger op te steken? Op basis van deze evaluatie, bekijkt het beleidsteam in overleg met de klasleerkracht wat mogelijke volgende stappen zijn. Zo volgde de zorgcoördinator samen met de klasleerkracht van een moeilijke klasgroep het professionaliseringstraject StopVierZeven. De school wil op die manier niet enkel de leerlingen stimuleren om beter gedrag te vertonen, ze wil ook de leerkrachten versterken.

Kwaliteitsvolle buitenschoolse opvang

Wat gebeurt er in de buitenschoolse opvang?

Maandag, dinsdag en donderdag is er een huiswerkklas en zijn er naschoolse ateliers (3^e kleuterklas – 6^e leerjaar) en woensdagnamiddag zijn er knutselnamiddagen voor kleuters (1^e-2^e kleuterklas). Naschoolse opvang, met stiltehoekjes, een piano op de speelplaats, een leeshoek, en een knutselruimte, is er altijd van 7u 's morgens tot de school start en na schooltijd tot 19u. In het schooljaar 2020-2021 wilde de school nog meer inzetten op gelijke kansen door voor alle leerlingen activiteiten aan te bieden waar ze nieuwe dingen kunnen leren en succes ervaren in het leren. Eenmaal per week is er een vrij atelier (bv. knutselen), en tweemaal per week een geleid atelier. Daarin kunnen leerlingen bijvoorbeeld in een koor zingen, podcasts maken, weven, potjes bakken, de school kerstklaar maken, macramé bandjes maken, zeefdrukken, t-shirts maken, enzovoort. Figuur 4 toont foto's van een atelier maskers maken. De ateliers gaan door van 16u15 tot 17u30, zodat leerlingen voordien naar de huiswerkbegeleiding kunnen of nog even pauze hebben voor het atelier begint. Deze geleide creatieve ateliers eindigen na enkele lessen in een toonmoment voor de ouders.

"De ateliers zijn na de school zodat je nog iets te doen hebt. Zodat je niet gewoon moet spelen, maar dat je ook nog iets kan doen. Je kan daar knutselen, tekenen, een podcast opnemen, weven, maskers maken, knuffels maken, muizenhuizen bouwen... Je bent heel creatief bezig daar." (leerling)

"Je krijgt een brief mee naar huis met de ateliers, en dan mag je kiezen of je je inschrijft voor een atelier en voor welke. Je mag ook in de plaats na school op de speelplaats spelen." (leerling)

Fig. 4. Creatieve ateliers: maskers maken.

Wie organiseert de buitenschoolse activiteiten?

De coördinator kleuteronderwijs trekt het project om kwaliteitsvolle activiteiten te organiseren tijdens de naschoolse opvang. Ze heeft hiervoor vrijwilligers en wijkwerkers opgeleid om zulke activiteiten te organiseren en hen geleerd hoe ze beter met incidenten of conflicten kunnen omgaan. Er werden duidelijke regels en procedures afgesproken tussen de toezichters en het beleidsteam, zodat deze meer gelijk lopen met de afspraken en regels op school.

Op woensdagnamiddag organiseren geëngageerde oma's knutselnamiddagen voor leerlingen van de 1^e en 2^e kleuterklas. Een leerkracht muzische vorming engageerde zich om creatief aan de slag gaan met de kinderen in de ateliers. Zij organiseert deze en krijgt hier ook uren voor. Tijdens de ateliers krijgt ze

ondersteuning van oud-leerlingen uit het secundair onderwijs. Leerlingen die naar de ateliers komen, zien hen ook als voorbeeldfiguren.

“Om 16u15 komen er vrijwilligers uit verschillende Mechelse scholen terug naar hun oude lagere school om de ateliers en naschoolse opvang mee te begeleiden. Hun verhalen zijn ook enorm verrijkend voor de leerlingen. Leerlingen kijken naar hen op. Bovendien is het moeilijk om leerkrachten te vinden met een migratieachtergrond, maar in de ateliers is dat wel mogelijk. We hebben al verschillende vrijwilligers gehad met een andere etnische achtergrond die echt een voorbeeld zijn voor onze diverse groep leerlingen. We merken dat dit voor een aantal van onze kinderen écht deugd doet.” (directeur)

Welke leerlingen nemen deel aan de creatieve ateliers?

Elke maandag, dinsdag en donderdag komen een twintig à dertig leerlingen (van 3e kleuterklas tot 6e leerjaar) naar het atelier. Leerlingen werken verspreid over twee grote lokalen die naast elkaar liggen. Vroeger bereikte de school vooral leerlingen die zich uit interesse inschreven. Nu moedigt de school ouders aan om hun kind in te schrijven voor de ateliers, vanuit volgende bedoelingen:

- **Extra oefenkans om Nederlands te leren:** Ouders vragen soms naar bijles Nederlands. Dan moedigt de school de kinderen aan om naar de ateliers te komen. Zo oefenen ze automatisch hun Nederlands in een aangename en vrijblijvende setting.

“En in taal oefenen, zodat ze begrijpen wat we zeggen. Daarvoor zijn er ook wel een aantal die naar de ateliers gaan. Zo'n atelier is een extra kans om nog meer in te zetten op die taal. En een keer uit de klascontext op taal oefenen.” (leerkracht)

- **Leerlingen een hobby geven.** Sommige leerlingen missen kansen doordat ze van thuis uit weinig kansen krijgen om te participeren aan betekenisvolle buitenschoolse activiteiten. Doordat ouders de school al kennen, is de drempel minder hoog om naar het atelier te komen.
- **Extra uitdaging voor cognitief sterke leerlingen.** Leerlingen die cognitief extra uitdaging kunnen gebruiken, krijgen extra kansen in de ateliers om hun kwaliteiten te ontdekken.
- **Extra kansen tot positieve verbinding voor de leerling.** De coördinator lagere school, die ook instaat voor het aanpakken van incidenten en conflicten op school, moedigt leerlingen die moeilijk gedrag stellen aan om naar de ateliers of huiswerkklas te komen. Zo kunnen deze leerlingen in een zinvolle, gestructureerde context oefenen op sociale connectie. In plaats van het kind te bestraffen om wat het niet goed doet, krijgt het kind de kans om op een positieve manier in interactie te gaan met klasgenoten, andere leerlingen, leerkrachten en de school.

“Het is niet alleen die ateliers, maar ook het feit dat ze hier hun huiswerk kunnen maken. En door dat door te trekken na schooltijd, dat we de dag al niet slecht moeten beginnen met ‘uw huiswerk was niet in orde’ of zo, maar dat je echt op een positieve manier kan beginnen.” (zorgcoördinator)

“Als je sommige kinderen op de speelplaats laat, geeft dat conflicten. Zet je die in de ateliers, dan worden die aangesproken op hun talenten en dan gaat dat veel minder conflicten geven. Je

legt de klemtoon op iets positief, terwijl dat anders bij sommige kinderen automatisch op iets negatief komt.” (leerkracht)

- **Extra verbindingkansen tussen ouder en school.** De brede schoolwerking zorgt voor een win-win situatie voor alle partijen. Doordat het kind de kans krijgt om de hobby op school te doen, is het voor leerkrachten makkelijker om ook moeilijkere gesprekken aan te gaan met ouders. En wanneer de leerlingen de atelierperiode afsluiten met het toonmoment voor ouders, is dit opnieuw een kans voor de school om positief met de ouders te verbinden.

“Wij leren de kinderen trots zijn op hun werk, en ouders trots te zijn op hun kind.” (directeur)

Tips van de school

Tip 1: Investeer in duidelijke communicatie.

Al van bij de start van de schoolcarrière betreft het beleidsteam de ouders. De tip van de leerkrachten gaat over communicatie en evaluatie met alle betrokken partners.

“Begin met communiceren binnen je school en evalueren van je school. Ik denk dat het gouden woord voor alle beginnende scholen ‘communicatie’ is. Communicatie binnen het team, binnen het beleid, communicatie tussen het beleid en het team, tussen ouders en beleid, tussen ouders en klasleerkrachten, tussen kinderen onderling, tussen klasleerkracht en kind... Dat is gewoon de sleutel voor heel veel dingen. En hoe duidelijker je communicatie is, hoe efficiënter ze wordt.” (leerkracht)

Tip 2: Laat je inspireren, maar pas voorbeeldpraktijken aan naargelang de eigen schoolcontext.

Wanneer je iets nieuws implementeert, is tijd nodig om zaken af te stemmen op de noden van de school en van het team. Er is altijd een transfer nodig van het idee of van het voorbeeld, naar de eigen praktijk. Het beleidsteam benadrukt hierbij het belang van tijd: Tijd geven om dingen te laten groeien in plaats van snel dingen op te dringen.

“Leerkrachten moeten de noodzaak voelen van waarom we iets doen. Als ik bijvoorbeeld zie dat ze in verschillende klassen botsen op groepsdynamiek dan is dat misschien iets voor het schoolniveau. En dan maken wij daar een stappenplan voor: wat doen wij? Wat doen we op de personeelsvergadering? Wat doet iedereen in de klas? Enzovoort.” (zorgcoördinator)

“Het is belangrijk ook om wat je doet schooleigen te maken. Wat voor ons werkt, werkt misschien niet op dezelfde manier op andere scholen.” (leerkracht)